

30 mei 2021 zondag Trinitatis Maranathakerk Den Haag
Exodus 3:1-6 Joh 3:1-16

Gemeente van Jezus Christus,
vandaag is het de laatste zondag van de feestelijke tijd van het kerkelijk jaar. Zondag Trinitatis, Drie-eenheid, Vader, Zoon en heilige Geest. Een dag waarop vanouds in de kerk veel wordt gezegd en vooral gezongen, maar waarop we net zo goed niets zouden kunnen zeggen, alles is al gezegd, vanaf Advent tot en met Pinksteren, maar vooral: onze woorden kunnen de volheid niet beschrijven van wat gegeven is. Ons hoofd is te klein, onze gedachten te krap. Alleen een kind kan het, zegt Psalm 8, en ook Nicodemus wordt verwezen naar geboorte, wil een mens er iets van bevatten.

Laten we, voor we Nicodemus ontmoeten, nog even terug gaan naar het voorafgaande. Naar die onstuimige eerste keer dat Jezus naar Jeruzalem komt, en daar te keer gaat in de tempel. Uiteraard meldt zich dan het altijd waakzame Sanhedrin, de raad van priesters en schriftgeleerden. Uiteraard vragen ze naar zijn identificatie, zijn papieren, wie ben je, waar kom je vandaan, maar vooral: welk teken toon je ons dat je dit mag doen? Welk certificaat van godswege kun je ons laten zien? Een overbodige vraag. Wie het zien wil, kwam niets te kort die dag. Afgezien van de tempelreiniging, is er een overvloed aan wat Jezus zegt en doet, aan 'tekens' zoals Joh. de evangelist ze noemt en hij schrijft dat daarom velen in hem geloofden. Jezus zelf is op zijn hoede voor hen, want staat er, hij wist wat er in de mens omgaat. Vanaf dag één van Jezus' eerste verblijf in Jeruzalem, is er dan ook de schaduw al, van wat komen zal.

Die schaduw is de nacht waarin Nicodemus naar Jezus toe komt. Vaak wordt gezegd: de man was bang, hij durfde er niet voor uit te komen. We doen er goed aan ons te onthouden van dit soort oordelen, alsof u en ik wel hadden gedurfd. Dat is één. Ten tweede Nicodemus doet niet anders dan Jezus die vanaf dan tot het moment waarop hij zelf zegt dat zijn uur is gekomen voorzichtigheid betracht, in het volle besef van wat tegen hem wordt ondernomen. Wat maakt dan dat Nicodemus toch komt? Hij die als vooraanstaand lid van de Raad precies wist wat er toen al gaande was?

Vaak wordt gezegd: dit gesprek gaat nergens over, Jezus gaat niet in op wat Nicodemus zegt. Men kan ook zeggen: dit gesprek had niet beter kunnen zijn. Jezus gaat in op wat Nicodemus níet zegt, Jezus verstaat Nicodemus beter dan hij zichzelf.

Niet voor niets staat er aan het eind van het voorafgaande herhaald, met nadruk: Jezus weet wat in een mens omgaat. Wanneer dan aan het begin van de lezing de mens Nicodemus wordt geïntroduceerd weet de lezer genoeg: Hij verstaat Nicodemus al voor hij iets heeft gezegd, ook zonder dat hij met een vraag komt.

Want Nicodemus stelt geen vraag.

Hij duidt wel iets aan: vanwege de tekens die Jezus doet moet hij geloven dat Jezus van God komt. Meer zegt hij niet. Ongezegd blijft het probleem: Van iemand die zo in de tempel tekeer gaat moet hij tegelijkertijd ook denken: Jezus komt níet van God.

Met twee gedachten die allebei een andere kant op gaan, staat het denken geparkeerd. Het is als zo'n psychologen plaatje van een gezicht waar je ook een vaas in kan zien. Je ziet óf het gezicht óf de vaas, beide tegelijk gaat niet. Het denken gaat van het een naar het ander, je komt niet verder.

In de mens Nicodemus is een eerlijke waarnemer te zien, die heldere feiten niet zomaar opzij zet. In hem is ook de leraar van Israel te zien, doorkneet in de wet van Mozes en gewend de werkelijkheid daaraan te toetsen. God is met Hem en God is niet met Hem, het kan niet allebei tegelijk waar zijn.

De oplossing in zo'n geval is meestal: dan is een van beide niet waar.

Machthebbers gebruiken geweld en verdrukking opdat maar niet waar is wat hun positie bedreigt. De stem van klokkenluiders wordt gehaat. De toeslagenaffaire liet ons grote vermogen zien tot het negeren van lang bekende feiten. De lijst van wat we niet willen weten is lang. De lijst van wat we graag willen weten is ook erg lang.

Mensen, wij mensen, houden veel van wat we al denken te weten. We zoeken bij voorkeur naar wat daarbij klopt. Wat niet klopt ontwijken we, we zien het niet, ontkennen het.

Maar de mens Nicodemus negeert het knarsen van de feiten niet. Dit is een mens door wie wij hoop kunnen houden. Er zijn mensen als Nicodemus, nog altijd. Mensen die het uithouden met wat niet klopt. Dit is niet leuk, ook voor Nicodemus is het geen eenvoudige kost. Hij krijgt geen pakketje met andere feiten, de oude wet van Mozes blijft gewoon staan en van de dingen die Jezus zegt en doet gaat niets af. Geen andere feiten of structuren, met jouzélf moet iets gebeuren.

Wat hij, wij nodig hebben, is een ander vermogen tot 'zien'. Van voren af aan opnieuw leren zien, vanuit de geestelijke hemelse dimensie. Vanuit 'boven' denkt men en ziet men zo anders, dat gezegd kan worden: men is van een andere oorsprong. Wie voortkomt uit de geest wordt zelf ook 'geest'.

De mens zelf moet nieuw worden, 'geboren worden vanuit boven'. Te vergelijken met 'worden als een kind' om het Koninkrijk binnen te kunnen gaan. Je weet niet waar de wind/geest vandaan komt. Maar je hoort hem wel, je kunt hem wel merken. Ook voor N is dit geen lichte kost. Hoe kan dit? is het laatste wat we hier van hem horen.

Maar het jaar daarop zien we Nicodemus weer. De kalender van de joodse feesten brengt Jezus en Nicodemus samen.

Want ondanks de dreiging komt Jezus, na lang aarzelen, het jaar daarop naar het Loofhutten feest, en dan stáát Nicodemus daar in het tumult van het Sanhedrin en komt op voor een eerlijke wijze van beoordelen. Schrijft onze wet niet voor dat we naar de feiten kijken? En daar mensen op beoordelen?

Vanaf dan keert Jezus niet meer terug naar Galilea, blijft in de omgeving van Jeruzalem. In het voorjaar van het derde jaar gaat Jezus opnieuw naar het Pascha, om, in de taal van Johannes, verhoogd te worden, verheerlijkt. Voor wie het wil zien. Dit is het ene teken dat er toe doet. In het beeld van Mozes en de verhoogde slang.

Dat Nicodemus in de nacht komt daarom niet lezen als 'de man was bang'. Aan moed ontbreekt het hem niet (7:45-52) wanneer hij midden in de Sanhedrin opkomt voor een eerlijke rechtsgang, en (19:38-42) samen met Jozes van Arimathea naar Pilatus gaat om het lichaam van Jezus te vragen.

Twee jaar na dit gesprek in de nacht, opnieuw in de dagen van Pascha, leggen die beiden samen, zorgzaam, liefdevol, het lichaam van Jezus in het graf. Dichterbij het ene teken kun je niet zijn.

Zondag Trinitatis, vanouds een zondag waarin uitbundig de Drie-eenheid wordt bezongen, Vader, Zoon en heilige Geest, alsof we nu alles weten, en tegelijkertijd is het de ultieme formule die zegt dat we het niet kunt bevatten. Oude gedachten en structuren, verhalen over Mozes en feestdagen op de kalender, het vuur van God laat de braambos intact, het evangelie zet de oude dingen niet aan de weg, ze zijn er om ons denken dwars te zitten, ze bieden een prachtige ruimte waar de wind van Gods geest moeiteloos en vrij door heen waait, en je brengt naar een rust waarvan je niet wist dat je er zijn kon.

Nicodemus is een mens die niet wegduwt wat hij ziet en hoort, die het niet-weten verdraagt, maar zijn handen weten wat te doen, en hij zorgt voor het lichaam van Hem die zelf het ene teken is dat er toe doet.

Dat wat ons hoofd niet kan bevatten, kan wel ons hart samenvoegen, ons denken tot rust brengen, en ons wijzen wat we kunnen doen.

In de volheid die we niet begrijpen maar die óns begrijpt en omgeeft

In de naam van de Vader, de Zoon en de heilige Geest.

Amen

Den Haag, Erika van Gernerden, 30 mei 2021